

Adolf Hitler si na přelomu let 1930 a 1931, kdy snaha získat moc měla už reálnější podobu, uvědomil, jaký organizační a energií nabitý talent se kdesi v pralesích zúčastňuje výprav proti Indiánům. Blížilo se vyvrcholení zápasu a vůdce NSDAP cítil, že by potřeboval SA jako silné a cílevědomě vedené oddíly, které by jednoznačně stály za ním. Napsal tedy do Bolívie a Röhm jeho přání vyhověl. Vrátil se. A nejen to: během dvou let předvedl oslnivý výkon. Když v lednu 1931 přebíral SA od dosavadního šéfa štábu Pfeffera von Salamona, měly tyto násilnické jednotky asi sto tisíc příslušníků. Ve chvíli, kdy se Adolf Hitler v lednu 1933 stával říšským kancléřem, mohl počítat už s třemi sty tisíci bezohledných mužů, kteří měli mnohé za sebou a byli kdykoli ochotni dát se bez jakýchkoli zábran na vůdcův či Röhmův pokyn na pochod.

První bitva tím skončila.

Co však s těmito lidmi nyní?

On, Röhm, oddíly SA vytvořil, on jim dal do rukou zbraně a do vědomí kult síly, on jim v letech a měsících vyhrčeného boje o moc vtlačoval do hlavy, tehdy ještě s Hitlerovým souhlasem, že SA jsou a zůstanou osudem Německa. Od ledna 1933 navíc počet SA stále rychleji narůstal a v polovině roku se již dalo hovořit o přibližně dvoumilionové hnědé koloně. Může je nyní jejich šéf štábu nechat nastoupit a říci jim tohle? „Svlékněte si uniformy, odevzdejte zbraně, běžte domů, vraťte se ke svým pultům v obchodech, ševcovským dílnám, strojům v továrnách, manželkám v postelích, rodinným večeřím u chudě prostřeného stolu, už se nebude nic dít, už se nebude bojovat, vše skončilo...“

Masy příslušníků SA netvořili, třeba na rozdíl od už tehdejší a zejména budoucí podoby jednotek SS, pečlivě vybraní nacističtí fanatici. Byla to spíš anonymní síla nezámožných občanů a občánek, lumpenproletariátu, odpadlíků od komunistů a jiných politických stran, různých nejasných existencí. Ti všichni si samozřejmě od vítězství vlajky s hákovým křížem slibovali osobní obohacení, výnosné funkce, možnost postavit se znovu na nohy, očekávali slibované posílení středostavovských vrstev, z nichž většinou pocházeli, oslabení utiskující moci mamutích podnikatelů, zmírnění diktátu bank a obchodních domů, pohlcujících jejich krámků a dílny na předměstí. Nic takového však první měsíce Hitlerovy diktatury nepřinesly. Naopak. Vládnoucí skupina kolem Führera čím dál víc otevřeně sázela na zcela jiné koně, na vlivné velkopodnikatelské kruhy a finančníky, na generály reichswehru.

Lze se divit, že v řadách SA sílila nespokojenost?

A nudili se, přišerně se nudili!

Pochodně z ledna třiatřicet už dohořely a nebylo co dobývat. Žádné pouliční boje, rozbíjení protivníkových schůzí, hlučný nátlak v důležitých chvílích politického rozhodování. Krátce po jmenování Hitlera kancléřem se ještě tu a tam něco našlo, třeba 2. května 1933 při útoku proti ústředním odborům nebo už předtím, 23. března 1933, při demonstracích ve prospěch zmocňovacího zákona, který oslabil pravomoci parlamentu. A ještě dříve při teroristických zákrocích po požáru budovy říšského sněmu. To všechno bylo – a není. Je-li třeba někde zasáhnout, má od toho režim policii. A pokud jde o ozbrojenou sílu v zemi, má Hitler regulérní armádu – reichswehr.

Co teď?

Nepřehledné řady vycvičených zabijáků a násilníků z SA toužily po pořádné „práci“, záklopku jejich energie však nikdo neotevíral. Otvírali si ji tedy sami. Stávali se postrachem země. Sami na svou pěst zatýkali, zřizovali si soukromé koncentrační tábory, mučírny. Drancovali, znásilňovali, vraždili. Chovali se jako lancknechti, kteří obsadili cizí město. Do funkcí SA-obergruppenführerů, což se v hodnostní listině „třetí říše“ rovnalo postavení generála, se dostávali lidé s bohatými trestními rejstříky z minulosti, a často také – stejně jako jejich šéf štábu Röhm – homosexuálové. Skutečně naléhavá otázka: Co s těmito lidmi, vychovanými pro trvalý boj bez jakýchkoliv pravidel, a ne pro stereotypní nudu všedního života?

A co s Röhmem samotným?

Nestal se členem Hitlerovy vlády.

Vůdcové SA mu radili, aby se nenechal tak snadno odstrčit. Aby se nedal v přízni u Hitlera zatlačovat do pozadí stranickými aparátčíky a pruskými generály. Aby požadoval křeslo ministra reichswehru. Vzhledem ke svým výjimečným zásluhám při boji o moc má na ně přece právo: právo prvorozeného. Ernst Röhm zatím váhal. Snad si dosud přece jen myslel, že by ho Hitler nedokázal jen tak bez zábran hodit přes palubu. Snad doufal, že jde o nějaký „Adolfův záhadný manévr“. Snad ještě zcela nevěřil tomu, co vzdorovitě vyřkl nahlas: „Adolf je hlupák. Zrazuje nás všechny.“ Snad stále počítal s tím, že se pro jeho SA najde v rámci „třetí říše“ důstojné uplatnění. Bránil se. Nadával. Vztekal.

Ale pořád ještě čekal...

Další sklenici vína přinesl číšník v Kampinského vinárně.

„Válka není pouze věcí zbraní!“ křičel Röhm na Rauschninga. „Ze starého komisního Prušáka neuděláte muže naší revoluční armády. A Adolf je a zůstane jen civilistou, umělcem, teoretikem. Dejte mi pokoj, myslí si. Nejraději by se dnes posadil na vrcholek hory a hrál si tam na pánbička. A člověk jako já musí stát stranou, i když ho svrbí všechny prsty... Nechápete, že musí něco přijít, něco nového, svěžího, neopotřebovaného...? To je pravý Adolf! Spoléhá na zázrak z nebes. Chce zdědit hotovou armádu. Chce si ji nechat udělat od odborníků. Vyskakuju, jak to slovo slyším. Říká, že ji potom učiní nacionálně socialistickou. Ale nejdřív ji svěří pruským oficírům. Odkud se pak má vzít ten revoluční duch! Zůstanou tu staří kozlové, opotřebovaní chlapi, ti novou válku vyhrát nedokážou!“

Pak už Ernst Röhm takřka plakal.

Jizvy v jeho obličejí, které mu v roce 1914 způsobil odražený projektil při útoku na kótu 219 u St. Mihiel, byly rudé jako krev. Hermann Rauschning se zvedl od stolu a díval se, jak skoro bezvládného náčelníka štábu SA odvádí z vinárny jeho pobočník.

Druhého dne po neklidném essenském večeru, 29. června, si Hitler vyjel do táborů pracovní služby ve Vestfálsku. Spalující vnitřní nepokoj mu však nedovoloval, aby se někde příliš dlouho zdržel. Už brzy po obědě se proto objevil v Bad Godesbergu, v hotelu svého přítele z válečných let Dreesena, kterého navštěvoval pokaždé, když měl sem k břehům Rýna cestu.

Čekal ho tu telegram.

A Völkischer Beobachter s Blombergovým článkem.

Obojí hovořilo ve prospěch co nejrychlejší akce. Ministr reichswehru mu svými větami v novinách dokazoval, že reichswehr dodrží své slovo, splní-li dané sliby i on. Telegram zase naznačoval, že pomoc reichswehru bude možná potřebovat velmi brzy: že špičkového internistu profesora Sauerbacha náhle povolali k neudeckému lůžku bezmála již devadesátiletého prezidenta Hindenburga, jehož zdravotní stav se prý zhoršil.

Měl o čem přemýšlet, ale vyrušil ho telefon.

Z Berlína volal Röhmuův zástupce SA-obergruppenführer von Krausser: „Můj vůdce, chci se z organizačních důvodů ujistit o tom, zda zítra určitě přijedete do Bad Wiessee na zasedání velitelského sboru SA. Můžeme s vaší návštěvou najisto počítat?“

„Ano, přijedu. Pravděpodobně i s Goebbelsem,“ odpověděl Hitler.

Pohlaváři SA – zřejmě – ještě netušili ani to nejmenší. Dokonce se zřejmě na Hitlerovu návštěvu těšili. Svědčí o tom poválečné svědectví Ferdinanda Karla prince von Isenburga, pobočníka bavorského říšského komisaře von Eppa. Krausser zřejmě hned po skončení rozmluvy s Hitlerem volal Röhma do Bad Wiessee. Ten se pak, podle von Isenburga, vrátil ke stolu velmi spokojen a oznámil svým hostům, mezi nimiž byl i rytíř von Epp a jeho pobočník: „Adolf sem zítra přijede, takže si budeme moci v klidu o všem promluvit. Také Goebbels se snad dostaví. Tomu strhneme masku z tváře.“

Muž, o kterém se v Bad Wiessee vedla nelichotivá řeč, Joseph Goebbels, se zatím na rozhraní večera a noci objevil v Bad Godesbergu. Samozřejmě, a jak jinak, s dalšími znervózňujícími zprávami. Krátce poté, když už celé lázeňské město v zalesněném údolí Rýna spalo, volali vůdce ještě z Bavorska a hlavního města říše.

Samé Jobovy zvěsti.

Nátlak na kolísajícího muže dosáhl vrcholu.

Ve své pozdější řeči před říšským sněmem popíše führer tyto chvíle takto: „V jednu hodinu po půlnoci jsem z Berlína a Mnichova obdržel dvě nejnaléhavější poplašné zprávy. Za první, že pro Berlín byla vyhlášena pohotovost a že úderem zítřejší páté hodiny odpolední má být zahájena akce SA přepadovým obsazením vládních budov. Za druhé, že v Mnichově byla nařízena pohotovost SA na devátou hodinu večer. To byla vzpoura! Za těchto okolností mohlo pro mne existovat již jen jediné rozhodnutí. Pouze bezohledným zásahem bylo snad ještě možno zabránit rozšíření revolty.“

S větší dávkou lyriky, která v této souvislosti působí až morbidně, se k této noci vyjádří 2. července 1934 v anglických novinách Manchester Guardian přímý aktér svědek Joseph Goebbels: „Stále před sebou vidím vůdce, jak stojí na terase hotelu Godesberg. Vážně se dívá do temných nebes. Nikdo ještě neví, co hrozí. Vůdce je věrný svým zásadám. Pokud jde o reakční rebely, kteří by uvrhli národ do bezmezného zmatku, je plně odhodlán. Zprávy k němu docházejí z Berlína i z Mnichova. Po poradě, která trvá jen několik minut, je rozhodnuto.“

Původně chtěl prý Hitler odletět do Mnichova až ráno a dorazit do Bad Wiessee v poledne.

Nyní už však nedokázal čekat.

Po druhé hodině noční odstartovalo vůdcovo letadlo z letiště Hangelar u Bonnu. K Mnichovu se neprůhlednou letní oblohou blížila smrt.

„Stál jsem u dveří, špinavá žárovka nad mou hlavou rozlévala sporé světlo,“ vzpomíná Hans-Jürgen Köhler, „a pozoroval jsem oběti obklopené muži SS a vězeňskými strážci. Velitel ještě jednou odškrtával v seznamu jejich jména a pak je odvedli ke zdi. Čtyři muži, mezi nimi mnichovský vikář Muehler, pochopili teprve zde na dvoře, jaký je čeká osud.“

„Řekli nám, že jsme předváděni k výslechu,“ vykřikl jeden z nich.

Jiný objal nohy kněze a prosil o záchranu života. Strážci rychle a brutálně ukončili tuto scénu, odvěkli muže ke zdi, kde čekala popravčí četa. Povel, krátká salva. Čtyři postavy se zhroutily, avšak kněz ještě zdvihl ruku, pokoušeje se o požehnání. Důstojník SS k němu popošel a prostřelil mu hlavu. Těla byla odvečena stranou a následovala nová skupina...

Také tři ze špiclů gestapa se stali obětí povinnosti, přesněji řečeno zemřeli, protože byli špatně informováni. Uvěznili je se skupinou mužů SA, jejichž sledování měli na starosti. Domnívali se, že budou mít dostatek času, aby prokázali svou totožnost při výslechu. K žádnému však nedošlo. Když Hubert, Krause a Müller poznali skutečnost, bylo již pozdě. Krause ještě v posledním okamžiku stačil říci velcímu důstojníkovi SS, kdo je a jaké má poslání.

„Jděte zpět na své místo,“ odpověděl mu důstojník, „možná máte dokonce i pravdu, ale nemám čas lámat si hlavu takovými věcmi.“

Hlupák Krause se vrátil do řady udiven. Byl překvapen ještě ve chvíli, když střely zasáhly jeho tělo. Zemřel celý ohromený.

Celé odpoledne traskaly venku salvy. Viděl jsem vůdce SA, které vodili dolů po schodech. Viděl jsem obličej plný naděje a jiné zase ustrašené, zasmušilé nebo zamračené. Vysoký a světlouhlý mladík se zeptal esesmanů: „Kamarádi, půjdeme do koncentračního tábora? Proč?! To si nezasloužíme!“ Jeden z mužů SS pobaveně pohlédl na své druhy a odpověděl: „Nebojte se, koncentrační tábor nikomu z vás nehrozí.“ Blondýna to povzbudilo. O chvíli později se rozlehla další salva. Ne... Žádný z nich se nedostal do koncentračního tábora.“

V pondělí 2. července 1934 si prý Hitler postěžoval svému osobnímu fotografovi Heinrichu Hoffmannovi: „Jestlipak víte o tom, že ti gauneři zastřelili také našeho dobrého pátera Stempfla?“

Skutečně, tělo Bernharda Stempfla, někdejšího pátera z řádu svatého Jeronýma, se našlo v lese u bavorského Harlachingu, stejně jako v případě Gustava von Kahra tedy nepříliš daleko od koncentračního tábora Dachau. Čtyřnásobná příčina smrti: tři kulky v okolí srdce a jaksi pro jistotu ještě zlámaný vaz.

Byla však führerova lítost nad jeho smrtí upřímná?

Bernhard Stempfle nesporně patřil k dlouholetým vůdcovým přátelům a ve dvacátých letech četl společně s paní Bruckmannovou, manželkou nakladatele Bruckmanna, korekturní obtahy Hitlerovy knihy *Mein Kampf*, redigoval text a přepisoval autorem příliš horečně vychrlené pasáže. Po roce 1933 působil páter jako vůdčivý prostředník k Vatikánu a domu Wittelsbachů, vydával také ostře antisemitský časopis. Osudným se mu zřejmě stal spor se stranickým činitelem a předákem SS Christianem Weberem, mnichovským městským radním, který kromě všech svých funkcí stihl ještě ve zdejší Senefelderstrasse provozovat nevěstinec. Vysloužil si tím hanlivý titul „senefelderského maršála“ a jeho podnikání vyvolalo veřejné pobouření pátera Stempfla, který takový stav věcí považoval za „nedůstojný zasloužilého stranického bojovníka“. Poznali jsme už, jak se Weber 30. června 1934 v Mnichově snažil, vzal si tedy – asi – na starost i vyřízení svého kritika Stempfla.

Anebo to bylo jinak?

Nabízí se totiž více či méně hodnověrná druhá verze příčiny smrti nebohého pátera, a i ta svou podivně intimní podobou sahá do minulosti. V létě roku 1928 si Hitler najal vilu Wachenfeld v alpském Obersalzbergu a přemluvil svou ovdovělou nevlastní sestru Angelu Raubalovou, aby se tam z Vídně přestěhovala a vedla mu domácnost. Paní Raubalová po krátkém váhání nakonec přikývla a dostavila se do vily Wachenfeld i s oběma dcerami, z nichž jedna nesla její křestní jméno a oslovovali ji Geli. Bylo jí dvacet, měla nordicky plnoštíhlou postavu s výraznými ženskými přednostmi, dlouhé světlé vlasy – a devětatřicetiletý „strýc Alf“, jak mu říkala, k ní brzy asi pocítil docela jiný vztah než jen příbuzenský. Využíval každé příležitosti, aby mohli být spolu, vodil ji do divadel a prosazoval její údajný umělecký talent. „Se strýčkovou pomocí se zcela jistě dožijete toho, že se stanu operní pěvkyní,“ sdělovala Geli matce v dopise z jedné jejich společné cesty. V devětadvacátém roce si Hitler najal luxusní devítipokojový byt v mnichovské Prinzregentstrasse a dal tam Geli zařídit vlastní pokoj.

Idyla?

Ne zcela.

V té době už jejich nerovnoměrný vztah, jak to tak bývá, přinášel oběma zúčastněným i určité problémy. Hitlerovi především politické, protože o vůdci strany a jeho přitažlivé neteři se již příliš hovořilo. Někteří jeho spolupracovníci tedy žádali, aby se z taktických důvodů se slečnou Raubalovou oženil. A když ne, tedy aby se s ní aspoň tolik neukazoval na veřejnosti. Führer však na toto téma nemínil s nikým debatovat, a když se kvůli Geli dostal do konfliktu se svým župním vedoucím ve Württembersku, vyhodil ho prostě ze strany. Problémy Geli Raubalové byly přirozeně trochu jiného druhu. Především velmi trpěla žárlivostí svého stále slavnějšího strýce, který si přál, aby se stýkala jen s ním, a podezíral z nevhodného dvoření dokonce i svého šoféra a osobního ochránce Emila Maurice, po letech také jednoho z aktérů mnichovského dění za „noci dlouhých nožů“. Geli nebyla zřejmě typem otrocky oddané dívky a začala se vzpouzet. Mohly ji také, jak předpokládají někteří autoři monografií o Hitlerovi, odpuzovat jeho sadomasochistické sklony, což je podle sexuologů častý průvodní jev povahy brutálních tyranů.

A pak se prý přihodila ta věc s Hitlerovým dopisem.

To bylo v roce 1929, kdy „strýc Alf“ poslal Geli z Mnichova do Obersalzbergu list, v němž rozebíral své nejintimnější problémy a připojil i kresbu se znázorněním anatomických detailů,

v nichž viděl příčiny své občasně, či možná trvalé impotence. Kdyby tento dopis Geli dostala do rukou a přečetla, pravděpodobně by se jí její nenormální ctitel nadobro znechtivil, zabránil tomu však dr. Rudolf, syn majitelů vily Wachenfeld, který zásilku prý omylem otevřel – a pak si ji ponechal u sebe.

Nedlouho poté se Hitler definitivně přestěhoval do Mnichova, protože po volbách v září 1930, kdy volilo hitlerovce již přes šest milionů příznivců, a ti si tak vybojovali 107 mandátů v Říšském sněmu, získaly snahy nacistické strany prodrat se k moci konkrétnější podobu. A on sám také hodlal kandidovat na funkci říšského prezidenta, jakmile mu to umožní formální získání německého státního občanství. Paní Raubalová s dcerami sice zůstaly v Obersalzbergu, ale führer se i přes usilovnou politickou činnost s Geli, která navštěvovala pěveckou školu, nadále stýkal.

Dr. Rudolf si zatím stále víc uvědomoval význam Hitlerova dopisu uloženého v jeho psacím stole. Zveřejněním tohoto dokumentu by byl muž, který už otevřeně hovořil o tom, že chce stanout v čele Německa, společensky a možná i politicky vyřízen. Totéž bylo ovšem jasné i samotnému Hitlerovi, který se časem dozvěděl, kdo je držitelem jeho pozoruhodného milostného výlevu. A tím se konečně objevuje ve hře führerův důvěrník páter Bernhard Stempfle, muž dostatečně důvěryhodný k úkolu za jakoukoliv cenu získat od dr. Rudolfa onu kompromitující písemnost. Stempflovi se zákrok pravděpodobně zdařil, ale současně se seznámil s obsahem listu a zřejmě i svému příteli Hitlerovi v tomto směru cosi vytkl...

Mezitím se však spory strýce s neteří prohloubily až do nesnášenlivosti a na podzim 1931 Geli Raubalová prohlásila, že se vrátí do Vídně a začne navštěvovat tamní pěvecké učiliště. Hitler jí to zakázal. Sedmáctého září došlo mezi nimi v Mnichově k prudké hádce, kterou vyslechli také lidé ze sousedního bytu. Příštího rána našli Geli v jejím pokoji v Prinzregentstrasse mrtvou. Smrtící střela jí vnikla pod levým ramenem do prsou, vertikálně prošla tělem a provrtala srdce. Státní prokuratura po údajně důkladném šetření vydala prohlášení, že slečna Raubalová spáchala sebevraždu. Avšak ještě dlouho poté se hovořilo o tom, že Geli zavraždil sám Hitler v návalu zuřivosti nad jejím rozhodnutím ho opustit. Anebo že se o to postaral některý z mužů Heinricha Himmlera, který chtěl touto cestou zlikvidovat pro stranu a vůdce nepříjemnou situaci.

Avšak nikdy se pro tato tvrzení nenašly věrohodné důkazy...

Adolf Hitler se prý po smrti Geli nervově zhroutil a Gregor Strasser později jednou vykládal, že po dva dny a dvě noci neodešel od führera ze starosti, že by si mohl vzít život. Neučinil to – dějiny Evropy a celého světa se mohly vyvíjet poněkud jinak. Po celé měsíce však nebyl však k utišení a nařídil, aby se pokoj zesnulé v honosné horské vile, odkud odjela do Mnichova, na věčné časy zachoval tak, jak jej opustila. Její portrét, malovaný Zieglerem, patřil k Hitlerovým nejoblíbenějším obrazům a jeho kopie visela na sklonku války i v berlínském podzemním bunkru, odkud už führer nikdy neodešel. A snad právě v souvislosti se smrtí Geli Raubalové se Hitler definitivně rozhodl, že přestane jíst maso, pít alkohol a kouřit. Usnadnilo to ostatně práci jeho propagandistům: davy svedených a manipulovaných přece vítají ozvláštnění svých idolů, obdivují životaplné prostopášníky, stejně jako askety, odlišující se svými sebezákazy od všech ostatních. Vůdcova nucená či dobrovolná abstinence šla však ještě dál – po celá léta, až do známosti s Evou Braunovou, asistentkou svého osobního fotografa Hoffmanna, ho nikdo nepřistihl v bližším vztahu k nějaké ženě. Ale vraťme se ještě k onomu navýsost důvěrnému Hitlerovu dopisu z roku 1929. Svým posláním ve věci získání tohoto listu se páter od jeronýmů Bernhard Stempfle stal jedním ze zcela nepatrného počtu lidí, kteří něco věděli o tajemství vůdcových milostných vztahů, z nichž se časem stalo cosi jako legenda.

Dokázal mlčet? Nikdo neví.

Rozhodně však již nikomu nic neřekl po sobotě 30. června 1934.